

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2018

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ - ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

Δικό μας έργο, λοιπόν, είναι, είπα εγώ, εμείς οι ιδρυτές της πόλης και να αναγκάσουμε τις καλύτερες φύσεις να φτάσουν στο μάθημα το οποίο προηγουμένως υποστηρίξαμε πως είναι το ανώτατο, να δουν δηλαδή το αγαθό και να ανέβουν εκείνη την ανηφορική οδό, και αφού ανέβουν, όταν το δουν αρκετά, να μην τους επιτρέπουμε αυτό που τώρα τους επιτρέπεται.

Ποιο πράγμα;

Το να μένουν συνεχώς, είπα εγώ, στον ίδιο τόπο και να μη θέλουν να κατέβουν πάλι κοντά σ' εκείνους τους δεσμώτες ούτε να συμμετέχουν και στους κόπους και στις τιμές (που έχουν θεσπιστεί) σ' εκείνους, είτε είναι ταπεινότερες είτε σπουδαιότερες.

Έπειτα, είπε, θα αδικήσουμε αυτούς (τους φιλοσόφους) και θα τους κάνουμε να ζουν χειρότερα, ενώ είναι δυνατόν αυτοί να ζουν καλύτερα;

Β. ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΕΡΩΤΗΣΕΙΣ

Β1.

α) «ἀφικέσθαι πρὸς τὸ μάθημα ὃ ἐν τῷ πρόσθεν ἔφαμεν εἶναι μέγιστον»

Στο πλαίσιο της φιλοσοφίας του Πλάτωνα, όπως απεικονίζεται στο έργο του «Πολιτεία» στόχος της ανθρώπινης πορείας είναι η κατάκτηση της γνώσης που αποτελεί ύψιστο αγαθό στο κόσμο της νόησης. Ο όρος «Αγαθό» περιλαμβάνει: α) το εἶναι και ὅ,τι διατηρεῖ το εἶναι· β) η τάξη, ο κόσμος και η ενότητα που διαπερνά και συνέχει την πολλαπλότητα· γ) ὅ,τι παρέχει την αλήθεια και την επιστήμη.

Ο άνθρωπος καλείται με αρχικά εφόδια τις αισθήσεις του να προσπελάσει σταδιακά τα τρία επίπεδα της μάθησης (1ο επίπεδο: γυμναστική-μουσική, 2ο επίπεδο: μαθηματικές επιστήμες 3ο επίπεδο: διαλεκτική-θέαση του αγαθού) ώστε να περάσει από τον αισθητό κόσμο στον νοητό κόσμο. Στη διάρκεια αυτής της πορείας μαθαίνει σταδιακά να μην κρίνει βασιζόμενος στις αισθήσεις αλλά στην κρίση του μυαλού του που σταδιακά θεμελιώνει και αποκτά ως αξιολογικά κριτήρια τις γνώσεις ώστε να φτάσει στην Αλήθεια, στο Αγαθό που αποτελεί και το «μέγιστο μάθημα». Μόνο, τότε, απελευθερώνεται από τα δεσμά της άγνοιάς του και από τα δεσμά της εσφαλμένης οπτικής που του παρέχουν οι αισθήσεις του και μπορεί να δει και να κρίνει τα πράγματα γύρω του με βάση τη γνώση και την ωφέλιμη για το κοινό καλό εφαρμογή της.

β) «ἰδεῖν τὸ ἀγαθόν»

Η θέαση του Αγαθού αποτελεί το ανώτερο σκοπό κάθε έλλογου όντος. Πρόκειται για την αναγνώριση της αλήθειας των πραγμάτων μέσα από την κατάκτηση της γνώσης που αποτελεί ένα ατέρμονο ταξίδι αναζήτησής της. Η χρήση του ρήματος «ορώ» μέσω του απαρεμφάτου του αορίστου β' είναι σκόπιμη προκειμένου να φανερώσει λεκτικά την εξέλιξη της αισθήσεως της οράσεως που αρχικά γίνεται δια των οφθαλμών στην αίσθηση της οράσεως δια του πνεύματος που έχει λάβει τη γνώση. Μ' αυτόν τον τρόπο ο φιλόσοφος προσπαθεί να μας αισθητοποιήσει το πέρασμα από τον φαύλο κόσμο των αισθήσεων, όπου επικρατεί η άγνοια στον αγαθό κόσμο της νόησης που επικρατεί η αλήθεια της γνώσης. Η χρήση του

αορίστου αποδίδει την κατακτηθείσα γνώση. Όσοι επιτύχουν την κατάκτηση της γνώσης σε βαθμό ώστε να μπορούν να ατενίσουν την Ιδέα, το Αγαθό, τότε μπορούν να κρίνουν τι είναι καλό και τι όχι για την κοινωνία και να αναλάβουν τη διακυβέρνησή της.

γ) «ἀναβῆναι ἐκείνην τὴν ἀνάβασιν»

Η επανάληψη του ρήματος «αναβαίνω», προχωρώ προς τα άνω, στον απαραιτητικό τύπο του αορίστου β' και στο παράγωγο ουσιαστικό, εστιάζει στη διαρκή προσπάθεια για την κατάκτηση της γνώσης που ξεπερνά τα 50 έτη μαθησιακής διαδικασίας και διαρκεί ολόκληρη τη ζωή θυμίζοντάς μας τη σύγχρονη έννοια της «δια βίου» μάθησής. Ο δρόμος προς την αναζήτηση και την πρόσληψη της γνώσης δεν είναι εύκολος, είναι κοπιώδης, γεγονός που αισθητοποιείται με την έννοια της ανάβασης. Υπάρχει πάντα ο φόβος της κόπωσης, της παραίτησης. Ωστόσο, στους αναβαίνοντες-υποψηφίους φιλοσόφους δίνει κουράγιο και δύναμη το φως της αληθινής γνώσης που όσο προχωρούν, ανατέλλει όλο και περισσότερο μπροστά στα μάτια του πνεύματος τους και τους ωθεί να συνεχίσουν αυτό το ταξίδι για να μπορέσουν να δουν καθαρά με τα μάτια του πνεύματός τους και μ' αυτό τον τρόπο να αποφύγουν τις εσφαλμένες εντυπώσεις και κρίσεις στις οποίες μπορούν τους οδηγήσουν οι αισθήσεις.

B2. α) Ο προσωποποιημένος νόμος παρουσιάζεται στο απόσπασμα της «Πολιτείας» ως απόλυτος άρχων-ρυθμιστής της ιδανικής πολιτείας. Σκοπός του, όπως παρουσιάζεται εναργέστατα μέσα στο κείμενο, είναι να μεριμνήσει για το καλό όλης της πόλης, δηλαδή για το κοινό καλό «ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ πόλει τοῦτο μηχανᾶται ἐγγενέσθαι,». Ο σκοπός αυτός του νόμου ολοκληρώνεται μέσα από τις δύο τελικές δευτερεύουσες επιρρηματικές προτάσεις «οὐχ ἵνα ἀφιῆ τρέπεσθαι ὅπῃ ἕκαστος βούλεται , ἀλλ' ἵνα καταχρῆται αὐτὸς αὐτοῖς ἐπὶ τὸν σύνδεσμον τῆς πόλεως.». Μέσα από αυτές τις δευτερεύουσες προτάσεις το κοινό καλό προσδιορίζεται περισσότερο μέσα από τον προσδιορισμό κοινής σκοποθεσίας που επιτυγχάνεται μέσα από την εφαρμογή του ισχυρού ισχύοντος νόμου, ώστε να αποφεύγεται κάθε παρεκτροπή με στόχο τη δημιουργία συνεκτικών δεσμών μεταξύ των πολιτών που θα ανατροφοδοτούν την ισχύ και τη λειτουργία του νόμου με κατεύθυνση το κοινό καλό.

β) Τη μέριμνα για το κοινό καλό στο πλαίσιο της συλλογικής ευθύνης που έχει ο νόμος της ιδανικής πολιτείας, τον επιτυγχάνει με 3 τρόπους, όπως διαφαίνεται μέσα από τις 3 τροπικές μετοχές (συναρμόττων, ποιῶν μεταδιδόναι ἐμποιῶν) και 2 μέσα που περιγράφονται με τη χρήση 2 δοτικών του μέσου (πειθοῖ- ἀνάγκη).

Πιο συγκεκριμένα, ο πρώτος τρόπος που ακολουθεί ο νόμος είναι η δημιουργία κλίματος αρμονικής συνεργασίας μεταξύ των πολιτών (συναρμόττων τοὺς πολίτας πειθοῖ τε καὶ ἀνάγκη), ώστε όλοι μαζί να εργάζονται επιδιώκοντας το κοινό καλό. Αυτό το κλίμα διαμορφώνεται με την πειθώ στους νόμους που αποτελούν ηθικά πρότυπα και στην περίπτωση που αυτή η μέθοδος δε θα λειτουργήσει με τον εξαναγκασμό. Η παιδευτική λειτουργία της τιμωρίας είναι ένα θέμα που έχει παρουσιαστεί από τον Πλάτωνα και σε άλλα κείμενα του, καθώς πιστεύει ότι πρέπει να επιτευχθεί με κάθε παιδευτικό μέσο.

Ο δεύτερος τρόπος που ακολουθεί ο νόμος είναι η καλλιέργεια σχέσεων αλληλοπροσφοράς που επιφέρει την αλληλεξάρτηση των πολιτών (ποιῶν μεταδιδόναι ἀλλήλοις τῆς ὠφελίας ἢν ἂν ἕκαστοι τὸ κοινὸν δυνατοὶ ὤσιν ὠφελεῖν). Κάθε πολίτης προσφέρει στο κοινό καλό την προσφορά του στον τομέα που είναι ικανός. Έτσι, οι φιλόσοφοι-βασιλείς μεριμνούν για τη διακυβέρνηση της πόλης αλλά τρέφονται από τους δημιουργούς. Κανείς δεν μπορεί να υπάρξει χωρίς τον άλλον. Αυτή η σχέση αλληλιπέδρασης αναπτύσσει συνεκτικούς δεσμούς στο πλαίσιο μιας ιδανικής κοινωνίας και ενός ιδανικού πολιτεύματος.

Τρίτος τρόπος του νόμου είναι η διαμόρφωση ηθικών πολιτών με πίστη στους νόμους (ἐμποιῶν ...της πόλεως). Η ανάπτυξη ηθικής και έννομης νοοτροπίας στους πολίτες μπορεί να συμβάλει στην αντιμετώπιση των αντιπαλοτήτων και στη διαμόρφωση κλίματος αρμονικής συνεργασίας. Η καλλιέργεια κοινής νοοτροπίας καλλιεργεί την κοινή ευθύνη των πολιτών απέναντι στα κοινά, δημιουργώντας την πεποίθηση του κοινού ενδιαφέροντος για τα κοινωνικά δρώμενα.

B3.

- Κέφαλος
- Τον χορό
- Εκδιώχθηκε κακήν κακώς από το νησί
- Επωμίζονται στρατιωτικά και διοικητικά καθήκοντα
- Την τυραννίδα

B4.

α. ἀφικέσθαι : ανικανοποίητος

εἶπον : ρήμα

ιδεῖν : ιδέα

μεταδιδόναι : παράδοση

β. Τα υλικά αγαθά αποτελούν συχνά επιδίωξη των σύγχρονων πολιτών.

Μετά από ένα πολυτραυματικό ατύχημα, ο ασθενής πάσχει από έντονους πόνους.

Η επανάληψη κάποιων λαθών που οφείλεται στη μη αντιμετώπιση των αρχικών αιτιών δημιουργεί έναν φαύλο κύκλο ενεργειών.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. Αριστοτέλους, Ρητορική, Α, 1-2

Η ρητορική (τέχνη) είναι ανάλογη με τη διαλεκτική· γιατί και οι δύο ασχολούνται με τέτοιου είδους θέματα που κατά κάποιο τρόπο είναι για όλους κοινά αντικείμενα γνώσης και δεν ανήκουν σε καμιά καθορισμένη επιστήμη. Γι' αυτό και όλοι οι άνθρωποι κατά κάποιο τρόπο ασχολούνται και με τις δύο· όλοι πράγματι μέχρι κάποιου σημείου επιχειρούν και να εξετάζουν και να επιχειρηματολογούν και να απολογούνται και να κατηγορούν. Όμως άλλοι απ' τους περισσότερους τα κάνουν αυτά χωρίς σχέδιο, ενώ άλλοι από συνήθεια, ως αποτέλεσμα εξάσκησης. Επειδή λοιπόν υπάρχουν και τα δύο ενδεχόμενα, είναι φανερό ότι θα μπορούσε κάποιος να πετύχει αυτά και με μια (ορισμένη) μέθοδο· είναι δυνατόν πράγματι να εξετάσουμε για ποιο λόγο πετυχαίνουν όσοι (ενεργούν) και από συνήθεια και από τύχη, και όλοι πλέον θα συμφωνούσαν τότε ότι αυτή η εξέταση είναι έργο μίας τέχνης.

Γ2α. ἀφωρίσθη

ὑπόσχες

πλείσταις
δρώντων

Γ2β. Τὰ δὲ τοιαῦτα ἤδη πᾶς ἂν ὁμολογήσαι /ὁμολογήσειε τεχνῶν ἔργα εἶναι.

Γ3α. τῆ διαλεκτικῆ: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, δοτική αντικειμενική στο αντίστροφος

ἐξετάζειν: τελικό απαρέμφατο, αντικείμενο στο ρήμα ἐγχειροῦσιν (ταυτοπροσωπία)

θεωρεῖν: τελικό απαρέμφατο, υποκείμενο στο απρόσωπο ρήμα ἐνδέχεται (ετεροπροσωπία)

ἔργον: κατηγορούμενο στο τὸ τοιοῦτον μέσω του συνδετικού εἶναι

Γ3β. Δευτερεύουσα επιρρηματική αιτιολογική πρόταση, κρίσεως, καταφατική. Εκφέρεται με οριστική και δηλώνει το πραγματικό

Γ3γ. τῶν πολλῶν: ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός, γενική διαιρετική στο οἱ μὲν εἰκῆ: δοτικοφανές επίρρημα ως επιρρηματικός προσδιορισμός του τρόπου στο ρήμα δρῶσιν

ταῦτα: σύστοιχο αντικείμενο στο ρήμα δρῶσιν

διὰ συνήθειαν: εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός της αιτίας στο εννούμενο ρήμα δρῶσιν